СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 224. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 27-го вересня 1939. No. 224. Jersey City, N. J., Wednesday, September 27, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": Bergen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: Bergen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКАНСЬКІ КРАЇ ЗАСТЕРІГАЮТЬСЯ ПЕРЕД ВІЙНОЮ

ПАНАМА. — На всеамериканській конференції в Панамі представники всіх американських країв домагалися, щоб звернутися спільно до воюючих країв з апелем, щоб вони не спинювали, не розшукували й не чіпали американських кораблів у прибережній смузі. Та між ними ще нема порозуміння, як широкою повинна бути та смуга. Є проекти від трьох миль, аж до середини антлянтійського океану. Винятком булаб тільки Канада, яка знаходиться у війні, тому її береги не були хоронені цею постановою.

Представник Злучених Держав Америки, Сомнер Велес, також погоджувався в засаді з цею думкою. Він теж виголосив промову, в якій подав проєкт співпраці всіх американських країв в обличчі европейської війни. Отож на основі того проєкту всі американські краї збільшилиб між собою торговельний рух, взаємно помагалиб собі в напрямку розвинення потрібних галузей промислу. Злучені Держави готові уділяти американським краям значних позичок, говорив він.

ГУРАҐАН НАД КАЛІФОРНІЄЮ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС. — Гураґан, що навістив побережжя Каліфорнії минулої неділі, продовжався і впродовж понеділка та накоїв іще більшої шкоди. Він розбив 14 прогулькових кораблів, а також велике число приватних яхтів. Дотепер начисляють, що втопилося 43 особи. Крім того повикликував у деяких місцевостях повені та порозривав комунікацію в Лос Енджелесі. Всі телефони й електричні проводи, а також деякі залізничі та автомобільні шляхи були поперивані. Дотепер начисляють на міліон долярів шкоди.

ПОТЯГАЮТЬ ФРІЦА ЗА КРИВОПРИСЯГУ.

ВАШИНҐТОН. — Комітет Даєса домагається від судових властей, щоб вони потягнули Фріца Куна, провідника американського націстичного Бунду, до відповідальности за кривоприсягу. Проти Куна свідчив один німецький соціял-демократичний редактор з Ню Йорку, Сеґер, і твердив, що „Бунд" є організацією, підлеглою націстам у Німеччині, а також доказував, що Фріц Кун, хоч присягав, що ніколи не був караний судом, то проте був покараний у Німеччині на 4 місяці тюрми, за те, що щось маніпулював біля плащів своїх товаришів-студентів в університеті в Мінхені.

СОВЄТСЬКЕ ЗОЛОТО КЛОПОЧЕ ФІНАНСОВІ КОЛА.

ВАШИНҐТОН. — Секретар скарбу Морґентав заявив, що тайна, якою Совети оповили свої запаси золота, завдає трохи мороки міжнародним фінансовим колам. Підозрівають, що внаслідок збільшення продукції золота Совети нагромадили цього металю в себе подостатком, хоч нікому про це нічого не говорять. А з цього може виплинути загроза для міжнародного капіталістичного устрою, колиб Совети так собі захотіли вжити того нагромадженого золота в ціли повалення капіталістичних валют, опертих на золоті, говорив Морґентав.

РОЗДУМУЮТЬ НАД НЕВТРАЛЬНІСТЮ.

ШІКАҐО. — Конвенція американських леґіонерів поручила комісії, зложеній з сімох осіб, щоб вона добре простудіювала справу американської невтральности і знайшла можливо найкращу формулу, якби запобігти втягненню Америки до війни. Конвенція одноголосно є проти такої війни. Ріжниться тільки щодо засобів, як ту війну уникнути.

ПІДВИШКА НА ЇЗДУ ДО ЕВРОПИ.

НЮ ЙОРК.— Компанія „Юнайтед Стейтс Лайнс" рішила піднести на 33% ціну на їзду кораблем до Европи. Покищо не підвищено цін на їзду з Европи до Америки, щоб дати нагоду всім американцям в Европі вернутись до Америки по старих цінах. Інші компанії наложили підвишку в обі сторони.

ПОЛЯКИ ПОМАГАЮТЬ СЛУЖБІ КОРАБЛЯ „БАТОРИ".

ЙОНКЕРС. — Американські поляки щиро занялися 200 особами зо служби польського корабля „Батори" і дали їм усім приміщення, а навіть працю. По двох місяцях вони всеодно мусять забиратися з Америки. Місцеві поляки вже тепер клопочуться про дозвіл для них лишитись тут далі. З огляду на брак краю, куди вони моглиб вертатись, правдоподібно такий дозвіл вони дістануть.

БОРОТЬБА ЗО ШПИГУНАМИ І САБОТАЖНИКАМИ

ВАШИНҐТОН. — Головний прокуратор Мурфі і голова федеральних аґентів, Едґар Гувер, виголосили промови, в яких закликали американську суспільність до боротьби з саботажниками і всякими перевертними струями, що хочуть підкопати основи американської демократії.

ЗАМКНУЛИ ОДЕСУ

МОСКВА. — Одесу, найбільшу совєтську пристань, положену над Чорним морем в Україні під Советами, відокремлено від світу. Також замкнено всі шляхи, що ведуть до Румунії, включно до міста Тирасполю, через яке вдержувано найживіший звязок.

ЕСТОНІЯ ЯКБИ ПІД СОВЄТСЬКИМ ПРОТЕКТОРАТОМ

МОСКВА. — До Москви прибув естонський міністер заграничних справ, Карло Селтер, щоб заключити з Советами новий торговельний договір. Що тут не йде тільки про цей договір, а про щось важніше, видно з того, що вже стоять совєтські жовніри над естонською границею.

ОДНА ЗАЛОЗА ПРАЦЮЄ ЗА ІНШУ

Д-р Джордж Вулі відкрив підчас студій над недугою пістряка, переведених у Лябораторії Роскова Джексона в Бар Гарбор, Мейн, що коли в людини або звірини заникують одні залози, інші можуть перебрати на себе їх працю.

Він ствердив зовсім певно, що адреналінові залози можуть перебрати працю половних залозів.

РАХУЮТЬСЯ З НАСТУПОМ СОВЄТІВ НА РУМУНІЮ

БУКАРЕШТ. — Є фактом, що Совети громадять військо над Дністром здовж цілої совєтсько-румунської границі. І є фактом, що замкнено ввесь рух між Советами і Румунією. Поголоски йдуть так далеко, що подають, що над Дністром є вже 100 совєтських дивізій. З того заключають, що мусить бути якась умова між Советами і Німеччиною і в справі Румунії. Її готові також розбирати. В такому разі Совети забралиб Басарабію і Буковину, а Болгарія Добруджу. Не знати тільки, чи Мадярщина дістане Трансильванію. Зате кажуть, що Совети можливо будуть домагатися ще й Карпатської України.

ВІЙНА Й ВУГЛЕВЕ БУТЛЕҐЕРСТВО

Джан Айра Томас, секретар майнерства в стейті Пенсилвенія, каже, що в углевім промислі видно сильний рух та що внаслідок цього майнери покинуть вуглеве бутлеґерство й стануть працювати як робітники.

За його обчисленнями, в стейті було 6,000 до 10,000 безробітних майнерів, які проживали безправним добуванням і торгуванням вугля. Вони добували річно коло 3 мільйонів тон твердого вугля.

ЛЮБОВНА ТРАГЕДІЯ.

В Микуличині Іван Бойко застрілив свою наречену, 22-літню Ольгу Андрухович, та скінчив самогубством. Поліція веде слідство, щоб устійнити причини цієї трагедії.

ХТО ЗАВІВ АЛЬКОГОЛЬ В АМЕРИЦІ?

Генрі Брумен, професор Каліфорнійського університету, каже на основі довгих розслідів, що Північна Америка до приходу білої людини зовсім не знала сильних алькогольних напитків. Лише індіяни Середущої Америки знали виробляти алькогольні напитки, і то лише найслабші.

Він каже, що „штука пиття" в Новім Світі має принайменьші півтори тисячі років, але алькоголь не був суспільним питанням до певного часу після відкриття Америки Колюмбом. Алькоголь, що його виробляли індіяни, мав від 2 до 4 процентів алькоголю.

ОСТОРОЖНО З РОВЕРАМИ!

Міський уряд Ню Йорку остерігає людей, що їздять роверами (біциклями), що в місті зростає число нещасливих, а то й смертних, випадків з роверистами. В Ню Йорку згинуло за перших 8 місяців цього року 8 осіб; є це два рази більше, ніж за цей самий час минулого року.

І ЩУРІ ХОРІЮТЬ НА ДИТЯЧИЙ ПАРАЛІЖ

Федеральна Служба Публичного Здоровля у Вашингтоні ствердила, що щур може занедужати на дитячий параліж.

Відкриття має величезне значіння для медицини. Поперше, це відкриття покаже на спосіб поширування цеї небезпечної недуги. Подруге, вчені можуть уживати тепер щурів при шуканні ліку на неї.

НА ЗАХОДІ НАСТУПАЮТЬ

ПАРИЖ. — Хоч німецькі й французькі комунікати подають ріжно про воєнні події на західнім фронті, то одно певне, що там уже зачалися завзяті бої, в які втягнені вже властиві укріплення, французькі з Мажіно Лінії, а німецькі з Лінії Зіґфріда. Французькі комунікати кажуть, що французи осягнули перемогу і посунулися з Сарбрікен до Берґцаберн. Німці кажуть, що зістрілили 8 французьких літаків. Французькі звідомлення подають далі, що німці збирають великі сили коло швайцарської границі. Дехто з цього заключає, що вони готові нарушити невтральність Швайцарії й наступити на Францію через швайцарську землю. В такому випадку Швайцарія, згідно зо своїм рішенням, опинилась би відразу по противній стороні того, хто нарушив би її невтральність, значить по французькім боці. Тоді Франція булаб зобовязана боронити Швайцарію і моглаб ввійти до неї зо своїм військом. Анґлійці далі розкидають з літаків летючки, звернені до німецького народу, в яких кажуть, що скінчилася німецька спроба з „блискавичною війною", а зачалася властива війна, якої вони не будуть всилі виграти, бо Німеччина буде бльокована і відтята від довозу живности.

ЩЕ РАЗ БЕРЕСТЯ ЛИТОВСЬКЕ.

Двацять один рік після того, як Росія й Німеччина зробили угоду в Литовськім Берестю при кінці світової війни, в тім самім місті стрінулися російські й німецькі команданти перед спільним походом на Польщу. Світлина була перепущена німецькою цензурою й переслана радіом з Берліну до Ню Йорку.

ВІДОЗВА ДО „РОБІТНИКІВ І СЕЛЯН ЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ"

МОСКВА. — Американський кореспондент Ґеде подає, за московською „Правдою", що Семен Тимошенко, командант совєтської армії, що оперує на західньо-українських землях, видав українською мовою відозву, звернену до „робітників і селян Західньої України", якою він взиває „дорогих братів і сестер" хопити за зброю, серпи чи вила і гнати „польських панів", бо „дні голоду, національної несправедливости і гноблення" вже минули, а Польща вже розбита. У відозві постійно згадується тільки „польських панів", себто дідичів, капіталістів, що то польонізували край і обертали селян у слуг і невільників. Відозва взиває українців брати панську землю і панські сіножаті. Командант запевняє в імені совєтської влади, що українцям і білорусинам буде житися під Советами свобідно й взиває їх скидати ярмо так, як зробив „русский нарід під проводом Леніна і Сталіна".

Відозва кінчиться окликом: „Хай довго живе вільний український нарід".

БОРИСЛАВ ПІД СОВЄТАМИ.

МОСКВА. — „Правда" подає, що совєтські війська далі посуваються вперед, забираючи землі, заняті досі німцями, які уступають. На галицькім боці забрали совєтські війська вже Дрогобич і Борислав, себто галицьку нафтову територію.

СТРІЧАЮТЬ ОПІР.

МОСКВА. — З совєтських звідомлень виходить, що тут і там совєтські війська стрічають завзятий опір, але головно з боку польських „панів і офіцирів". Зокрема згадується за такий опір у Городні, де по дводенній битві зломано опір та порозстрілювано польських офіцирів, що попали в полон, між якими був і князь Любомірський.

„ПРАВДА" ПРО ЗАНЯТТЯ ЛЬВОВА.

МОСКВА. — Командант Борисов оповів кореспондентові московської „Правди" про те, як було із заняттям Львова. Каже, що совєтське командування візвало Львів піддатись і польське командування на це погодилось під натиском львівського ґарнізону, який не хотів битися з червоною армією. Та як совєтська кавалєрія з повзами ввійшла до Львова з трьох боків, частина польських офіцирів подерла білу хоругву і зачала стріляти. Спротив тревав які дві години. Зате населення, казав командант, приняло „переможців з ентузіязмом".

ЯК ПРИЙМАЛИ В БІЛОСТОЦІ?

МОСКВА. — Воєнний кореспондент описує в „Правді", що населення міста Білостоку приймало совєтські війська так радісно, що тяжко це описати. Кореспондент пояснює це тим, що в місті живе багато білорусів і жидів, які були без роботи, а які переконані, що в Советах нема безробіття.

ВАРШАВУ ГОТОВІ ЗАБРАТИ СОВЄТИ.

МОСКВА. — Американський кореспондент подає з Москви, що виглядає на таке, що не буде навіть буферної польської держави. Совети і Німеччина мабуть погодилися щодо того, що Польща має цілком зникнути з карти Европи. Кажуть, що в такому разі ціла Варшава опиниться по совєтськім боці.

ВАРШАВА ДАЛІ БОРОНИТЬСЯ.

БУДАПЕШТ. — Польській оборонній армії зачинає бракувати муніції. Та оборона Варшави продовжується. Командант далі заявляє, що місто не піддасться. Половина міста горить.

ЩО РОЗГОЛОШУЮТЬ „ПОЛЬСЬКО-МАДЯРСЬКІ ПРИЯТЕЛІ"?

МУКАЧІВ (Карпатська Україна під Мадярщиною). — Далі виходять з Мукачева у світ ріжні „оповідання" польських „нещасних утікачів" про те, як то „українські терористи", що їх вислала на західньо-українські землі з Німеччини „українська самостійницька організація", переслідують польських утікачів і їх убивають з „особливою ненавистю".

ХОЧУТЬ ПРОГОЛОСИТИ ПАДЕРЕВСЬКОГО ПРЕЗИДЕНТОМ ПОЛЬЩІ.

ПАРИЖ. — Дотеперішній президент Польщі, Мосціцький, що тепер інтернований у Румунії, порозумівся з Гнатом Падеревським, що прибув до Парижа, щодо цього, що він зрезигнує з президентури, щоби Падеревський міг стати президентом і продовжувати дипльоматичну працю в справі визволення Польщі.

ЗГИНУВ ТОЙ, ЩО ЗАГАРБАВ ВИЛЬНО.

КОВНО (Литва). — Польські втікачі, що дістали притулок у Литві, розповідають, що в боротьбі з большевиками згинув генерал Желіґовський; що то в 1920 р. напав на безборонну Литву, забравши їй Вильно і виленську округу.

("SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВИЙ ОКУПАНТ ЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ

Політичне вірування кожного свідомого й характерного українця є всюди однакове щодо цього, що Україна мусить стати дійсно вільною державою та що про її державний лад і відносини до інших народів чи держав має вирішити сам український нарід. За ці домагання український нарід пролив море крови навіть в останніх десятках літ, виявляючи тою боротьбою живий протест проти окупантів української землі, що тих наших домагань не визнали і далі не визнають. Тепер трапилося так, що не стало польського окупанта на великій частині західньо-українських земель. Значить, не стало одного з великих ворогів української державности і незалежности.

Та поневолені землі, що були під Польщею, опинились тепер у руках другого, від Польщі далеко сильнішого, історичного ворога України — Москви. Знаючи, чим була досі Москва для України, ми не сміємо надіятися, що нашому народові під Советами буде дійсно лекше. Ми не маємо права надіятись уже навіть тому, що перед нашими очима стоїть свіжою та страшна голодова трагедія, що знищила нам в одній році міліони наших людей. Цеї трагедії й цеї жорстокости червоної Москви не може сьогодні ніхто заперечити, бо навіть „приятелі Советів" це тепер признають.

Та, не зважаючи на те, що ми певні щодо нашої трагедії під Советами, як і не зважаючи на наше принципове становище, що його займаємо в справі незалежної й соборної України, заявляємо, що будемо описувати обєктивно все те, що буде діятися на західньо-українських землях. І радо помістимо якусь новину про якусь **дійсну** полекшу нашому народові. Знаємо, що нам було дуже важко жити під польським чоботом, та що треба було надзвичайної напруги, щоб удержати наші рідні школи, дитячі садки, кооперативи й ріжні народні установи. Але знаємо й те, що навіть під польським гнобителем ми мали у Львові три українські щоденники й багато інших часописів і видавництв. Знаємо, скільки то українських книжок появлялось річно навіть серед тої економічної нужди, в якій ми жили під Польщею. Москва і її прислужники, такі як „Украіські Щоденні Вісти" в Америці, заповідають, що тепер буде цілком інакше. Тепер, пишуть вони, виглядатиме так:

„Знов повстануть українські школи, українська преса, література, організації, потрібні народові".

Пождемо і побачимо, скільки буде тих українських часописів і що вони будуть писати. Досі було три українські щоденники. Побачимо, скільки їх буде тепер. Побачимо, скільки тепер буде появлятись українських книжок, а як будуть появлятись, то чи будуть змістом українські, себто такі, що є дійсно потрібні українському народові. І побачимо, хто буде справжнім управителем тою землею, що її тепер забирають польським дідичам і для кого український селянин збиратиме плоди з цеї землі. Бо досі було так, що червона Москва грабила Україну, а українські селяни мусіли гинути міліонами з голоду.

НАШІ ПЕРСПЕКТИВИ

(З мого римського щоденника).

Раніще радіо приносить звістки про дальші перемоги німецьких військ. Польську армію ніби вже практично зліквідовано. Забрано Ченстохову і Радомськ, себто вже пройдено яких сто кільометрів від кордону.

Радіо з Братислави (в 11. годині ввечері) подало українською мовою звістку, що Словаччина, „єдиний словянський нарід, що співчуває тепер з українцями", вже святкує приєднання до національного пня територій, які була захопила Польща підчас розбору Чехословаччини. Там уже всі будинки прикрашено національними словацькими прапорами й уведено вже словацьку адміністрацію...

Одночасно повідомило теж саме радіо, що в Галичині змобілізовані українські вояки, відібравши зброю, дезертирують у гори, звідки переводять партизанську боротьбу з польськими військами.

На українських землях знову кипить. Розворушені й розгойдані народні маси намагаються в якийнебудь спосіб виявити свою жадобу національного самоздійснення, в якийнебудь спосіб запротестувати проти поневолення та заявити про свій ідеал української державности. Їхне становище неймовірно тяжке. Поставлене перед необхідністю гинути під німецьким вогнем в обороні Польщі, вони воліють гинути від польських куль в **обороні ідеї української незалежности.**

Вороги українського народу кидатимуть їм обвинувачення, що своєю партизанкою вони допомагають німцям; що вони виступають як знаряддя німецького імперіялізму. Але вони навіть не почують цих обвинувачень, бо вони до них не дійдуть. А колиб і почули, вони їх залишать байдужними: вони знають тільки одне, що повнять свій національний обовязок і **боронять рідну землю.**

Та не байдужі вони нам, українським емігрантам, примушеним придивлятися здалека до цієї трагічної боротьби. У нас вони викликають палке обурення за оце намагання обкидати болотом наших новітніх героїв.

Обвинувачення українського руху в ґерманофільстві саме тепер, коли Берлін звязався договором не тільки ненападу, але й приязні та співпраці з нашим найгіршим ворогом — большевицькою Москвою — були би впрост смішні, колиб вони не були отруйно загроздливі та не ховалиб у собі елементів звичайного доносицтва.

Ми зовсім не знаємо, що ховається за отим німецько-большевицьким договором, але знаємо, що ця німецько-московська приязнь не обіцює нам нічого доброго. Тут в Італії поговорюють, і навіть пописують у часописах, що на випадок нового розділу Польщі Москва малаб забрати українські землі. Може бути, що не всі, а тільки ті, що належали колись до російської імперії, себто Волинь, Холмщину і Підляшшя, залишаючи німцям Галичину, але в кожного українського патріота кровю серце обливається при самій думці про подібну можливість.

Так, нема мови про те, щоб українці боронили поляків від німців, але нема мови й про те, щоб українці могли погодитися на нове поневолення українських земель московськими посіпаками. Тому їм представляється тільки єдина можливість: дезертируючи в ліси та гори, намагатися сформувати там українські відділи, що при кожній зміні обставин моглиб виявити збройною рукою справжню волю українського народу. Не за поляків і не за німців, а **за українську державність!**

Італія далі залишається невтральна. Цей факт італійської невтральности дивує всіх, його пояснюють всіляко. Переказують силу ріжних версій, що зводяться до одніеї — до прохолодження відносин поміж Берліном і Римом. Не хочемо над тим спинятися; вже найближча будучність принесе нам вияснення того, скільки в тих оповіданнях правди, а скільки злобної вигадливости. Але ствердимо тільки один факт: ані в Японії, ані в Еспанії, ані в Італії несподіване зближення між Москвою й Берліном не тільки не викликало захоплення, але вразило дуже неприємно. Загально стверджують, що справжня перемога в осягненні цього німецько - московського зближення припадає на бік Москви: вона бо здійснила той плян, про який давно мріяла. Вона зуміла кинути демократичні держави проти фашистівських, залишаючися сама на боці і готуючись інтервенюювати тільки тоді, коли обидві сторони вже будуть виснажені та готові прийняти арбітраж московського комунізму (пітриманий загрозливим галасом спролетаризованих і обольшевичених мас західньої Европи!) Диявольськи задуманий і переведений плян! Невже світ може допустити його цілковите завершення, що означалоб ґеґемонію Москви не тільки над Україною, але й над цілою Европою?!

Чи для того італійські та німецькі вояки кривавилися в Еспанії? Чи для того витворювано ріжні антикомінтернівські пакти? Чи для того український нарід перетерплював важкі муки, навдіючись на близький час визволення?

Останні десять років навчили нас усіх дуже наглядно, що міжнародні обставини змінюються з неймовірною швидкістю, що договори „приязні" (згадатиб хоча польсько - німецький) розлітаються, як листочки за вітром, але зате українська боротьба за національне визволення з кожним роком все зростає, та захоплює все ширші маси. І нема сили, щоб могла спинити цей постійний та непогамований розріст!

Рим, 4. вересня 1939.

Евген Онацький.

ВІСТІ З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

(За К. У. П. С.).

Убили, але смертельного листа не видають.

Відомо, в який бестіяльний спосіб замордували мадяри у Вел. Бичкові Дмитра Остапчука, управителя школи в Кобилецькій Поляні. Згаданий наш герой був громадянином Словаччини, тепер бідна вдова, що зісталася з трома дітьми, малаб змогу одержати за вбитим чоловіком пенсію, але мадяри про його смерть не хочуть знати і відмовляють його записати до метрики померлих, бодай додатково.

Щоб мадярам пригадати їх злочин, опищемо цілу ту трагедію так, як вона сталась: Дня 22. березня забрала його мадярська жандармерія з села Кобилецька Поляна і повела до Вел. Бичкова до гімнастичної салі, де його в нелюдський спосіб скатовано. Там були й інші увязнені українці.

Другого дня, 23. березня, після 5-тої години вели два мадярські вояки перед собою двох людей: Дмитра Остапчука та інж. Миколу Литвицького. Коли вийшли із шкільного двора, пройшли побіля хати Миколи Коперльоса. Їх вели до гори. Що це дійсно вони були і що їх справді вели в напрям берега, бачили люди: Михайло Бойчук, Юлія Коперльос, Василина Андрусяк, Одотя Попович, Микола Болощук і Юрко Попович. Перейшли через подвіря Василя Мандзюка і біля православної церкви вояки приказали тікати у беріг і почали за ними стріляти. Інж. Миколу Литвицького застрілили вояки в березі коло церкви і його труп лишився непохованим до другого дня. Дмитро Остапчук перебіг через подвіря Василя Поповича. Це бачила жінка Поповича, Василина, та І. Цубера. Потім привели його на подвіря Івана Куцина і там Дмитро Остапчук упав на землю. Іван Куцин бачив, як до нього вояки стріляли і пробили його багнетом. Один вояк гукнув: „Беашні езт а кутят" (закопати цю собаку). Вояки вимагали, щоби поховати його негайно на тому самому місці, де впав (у гній...), але господар відмовився на подвірю поховати людину. На старому цвинтарі зараз викопали яму (при кінці загороди Івана Куцина) і там його закопали. З подвіря несли його труп: Микола Тріщук, Микола Волощук і Микола Луцак. Поховали його: Іван Куцин, Микола Тріщук, Микола Луцак, Микола Волощук та Іван Глеб. Особисто його знали і пізнали, як лежав мертвим: Іван Куцин, Василь Йосипчук, учитель Андрій Кузьмик та учитель Микола Волощук, а також Юрко Попович Олексів і Юлія Коперльос.

Ось громада свідків того бестіяльного мадярського злочину. Чи може хоч після цього видадуть мадяри смертного листа?

Хто пігнав на той світ Блестіва?

Олександер Блестів, абсольвент гімназії, син селянина з Хуста, був одним з найсвідоміших юнаків Карпатської України. Брав живу участь іще в „Пласті", в „Просвіті", сам освідомив пів Хусту, виголошуючи стало лекції та відчити. Опісля став організатором „Січи" в хустському районі і був найвідданішим січовиком. Брав участь у боях під Копанею. Після окупації наїзником рідного Хуста, пробув ще кілька тиждень вдома, скриваючися по хатах. Всеж таки його мадяри зловили й опісля застрілили.

Один його товариш (імени з відомих причин не подаємо), після розстрілу попався до тої самої келії, де сидів Блестів перед смертю і знайшов на поличці шпилькою видирявлений папірець такого змісту: **„Я, О. Блестів, з Хуста, вмираю за те, бо любив свою Україну. На смерть засудила мене хустська мадярська народня Рада (Немзеті Танач), свідчив проти мене неправдиво професор Олас та Емерих Деяк і інші..."**

Олас, це є той сам зрадник, що робив нам стільки клопоту в Хусті. На жаль, ми з таким бандитом поводилися в рукавичках...

Записку з іншими паперами забрали жандарми в Кривій, але текст приятель вивчив напамять і переповів письменникові В. Гренджі-Донському.

Мадярська безличність.

В Мукачові, під редакцією відомого украйножера, Аладара Возарія, виходить ґазета „Аз Ешлаков", яка в провокаційний спосіб накинулася на тих „рутенів", які десь як білі круки попались на посаду. Стаття стверджує, що „рутенську" інтеліґенцію не варто пілтримувати і терпіти на посадах, бо вона завжди була і є протимадярська.

„Рутенська ітеліґенція — пише — за минулих 20 років мадярам, що впали на меншину, завдавала багато лиха, ударів та переслідування. Аж морозом било по спині, коли мусіли ми зустрінутись з рутенським урядовцем — чесь, дуже рідким винятком — бо могли ми бути певними, що не тільки по невихованому способі, по ґрубіянськи, навіть понижуючо нас прийме, але виговірками, тисячу лябіринтами оберне все своє зусилля, щоб нам тільки пошкодити, щоб нашу справу занапастити і назавжди запечатати, як лиш дозволяють чеські закони і принцип: „бий мадяра"... А далі: „...просячи від мадярських урядовців порозуміння, нераз згадуємо, що двері чеського урядовця за ЧСР були і для мадярів відчинені. Поводилися з нами лагідно, безпосередньо, з добрим тоном і ми на них не нарікали... З чеського дикого панування багато в нас страшних памяток, а з між них не на останньому місці є постать невихованого, грубого, мадярам завжди знищення бажаючого рутенського урядовця. Хоч займав він і будьяку незначну позицію, супроти мадярів вибухав з нього тиранський, деспотичний нахил..."

Ось так провокує та шмата. Чехів на одному місці бє, а на другому їх гладить і сипле компліменти, бо вже не боїться їхньої конкуренції. А проти „рутенів" шкірить зуби, таки на їх „автономній" землі, тільки тому, щоб і на останнє місце слуги поставити мадяра.

„Білий хліб" на практиці.

Мадяри, аґітуючи проти нас, обіцяли населенню білий хліб і солонину. Але як той „білий хліб" на практиці виглядає, показує такий факт:

Підчас жнив з кількох сіл пішли й наші женці на мадярські долини заробити хліба. Яке було їх здивування, коли мадярські виголоднілі робітники, що й собі хотіли заробити хліба, напали на них і на кількох місцях відігрались криваві бійки. При такій одній бійці убили мадяри одного нашого чоловіка з Горінчова.

Відомо, що в Мадярщині є три міліони господарських робітників, без хліба, без землі, без змоги прожитку в найстрашнішій біді, бо февдали земельну реформу не перевели і ще й до нині екзистують великі, мамутові маєтки по 10,000—12,000 морґів поля, а навіть більше.

З наших сіл на мадярські жнива пішло надзвичайно мало, а заробіток був дуже нужденний — жали за 21-ший сніп. За два тижні тяжкої праці (рано від 2-гої години до 8-мої вечором) по 80 клґ.

Як наш нарід любить мадярів...

Не видумка, але чиста правда, навіть імена моглиб подати. У Великім Бичкові сталося, що мадярські вояки хотіли купити молока. Ходили з хати до хати, але ніхто їм не хотів продати. Аж нарешті зайшли до одної господині, в двір котрої саме прийшли корови з поля понад вечір. Вояки просто приневолили господиню, щоб їм від корів надоїла молока. Та вже коли була дійниця повна, йдучи до хати, газдиня серед двора „ненароком" упала і вилила молоко... Вояки сердито відійшли, а вона каже: — „радше його виллю на гній, ніж продам мадярові..." —

Мадярський гимн в українських церквах.

Мадяри вже знищили одну карпато-українську епархію (гайдудорогську, біля Дебреціна), бо р. 1909 завели там мадярське богослуження.

Тепер, окупувавши Карпатську Україну, потрохи роблять те саме: у всіх українських церквах мадярський гимн співають обовязково після кожного богослуження. Подекуди вже й евангелію читають по мадярськи.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ПЕРША.

28)

А тоді все знов поплуталось: майнери в Джанставні — якийсь Гарчар — бють Гордубала. Юрай тікає штилою, спотикається, хапається за драбину від шахти й дряпається нагору; згори летить клітка, розібє йому голову, напевне розібє, й Гордубал будиться від власного викрику. Краще не спати, тут є ліпше; витріщеними очима чіпляється Юрай за меблі в покої. Тут ліпше. Гордубал креслить пальцем у повітрі й розповідає Якимові про Америку. Братчику, мене на найтяжчу працю, лише: гальо, Гордубале, і вже я йшов. Раз засипалась шахта, ані теслі не хотіли йти. Двацять долярів я тоді дістав, сам інжинір мені потряс руку, оттак, Якиме, оттак потряс. А тепер зїдь, Гордубале, витяговою кліткою додолу, все додолу; сидить тут товста жидівка та якийсь старий і строго дивляться на Гордубала. Сто вісмдесять один, вісімдесять два, вісімдесять три, рахує Гордубал і кричить: досить, досить уже, глибше це вже не йде, це вже кінець шахти! Але клітка падає далі, далі, спека стає гірша, не можна дихати, ті чорти ідуть до самого пекла. Юраєві здається, що задушиться, й він прокидається.

Світає, в дверях стоїть Поляна й напружено дивиться.

„Вже мені краще", белькоче Гордубал. „Не гнівайся, Поляно, зараз встану".

„Лежи, лежи", каже Поляна й підходить ближче. „Болить тебе десь?"

„Не болить. В Америці я це також мав. Флю, мовляв доктор. Флю. А за два дні — як риба. Завтра встану, серденько. Роблю тут тобі непорядок, що?"

„Хотів би що?"

Гордубал крутить головою. „Мині зовсім добре. Тільки — тільки води до відра; але міг би й сам"—

„Зараз тобі принесу". Та йде.

Гордубал настелив собі подушок за спину й поправив собі сорочку на грудях. Щоби Поляна мене не бачила таким розхрістаним, думає собі. Та колиб я ще міг оголитись і вмитись! Зараз прийде Поляна, зараз буде тут. Може сяде край ліжка, заки питиму. Юрай робить місце, щоб могла сісти, й чекає. Може забула, думає; маєш, бідолахо, повні руки праці — колиб хоч Степан вернувся! Скажу їй, коли прийде: А що, Поляно, чи не вернувсяб Маня?

До дверей входить Гафійка й несе склянку води, несе її так обережно, що аж язичок висолопує.

„Слушна з тебе дитина, Гафійко", зідхає Гордубал. „А що, нема тут вуйка Степана?"

„Нема".

„А що робить мама?"

„Стоїть на подвірю".

Гордубал уже не знає, що сказати, навіть напитися забув. „Ну, йди", бурчить, і Гафійка скоком за двері.

Юрай лежить тихо й прислухується. Коні в стайні тупають копитами — чи дасть їм Поляна води? Ні, дає свиням, чути задоволене рохкання. Скільки кроків мусить така жінка зробити, дивується Гордубал. Степан мав би вернутись; поїду до Рибарів і скажу йому: чого ти, ледащо, йди до коней, Поляна не спроможеться на всеньку роботу. Може пополудні поїду, думає собі Юрай, але тут перед його очима впала якась заслона, й усе зникло.

До дверей заглянула Гафійка, хвилину переступала ногами й знов геть. „Спить", шепче до матери на дворі. Поляна нічого, заглиблено про щось думає.

Опівдні Гафійка знов навшпиньках до світлиці. Гордубал лежить, руки за головою, й моргає до стелі.

„Мати казали спитати, чи не хочете чого?" — каже Гафійка.

„Думаю, Поляно", мовить Юрай, „що Степан міг би вернутись".

Дівча, не розуміючи, розкрило широко очі. „А як вам є?"

„Добре, дякую красно".

Гафійка біжить геть. „Мовляв, добре йому є", мельдує Поляні.

(Далі буде).

КУДИ ТУРЕЧЧИНА?

Донедавна Туреччина проголошувала свою невтральність, але явно симпатизувала з Анґлією й Францією. Тепер, по проголошенні згоди між Німеччиною й Росією, вона починає боятися Росії. Тому вислала до Москви свого міністра заграничних справ, Шукру Сараджоглю.

• З ДНЯ •

„СИЛА НІМЦІВ".

Чотири роки тому в „Свободі" з 27. червня 1935 р. автор цих рядків писав у статті „Політика Великої Британії" про німців так:

„Хто придивляється до тих внутрішніх зброєнь Німеччини, той мусить запримітити, що всю вагу німецький нарід кладе на власну фізичну силу, а не на універсальні заховлені і гіпнотизуючі кличі, якими будувалися колись усі великі імперії. Стара Римська імперія будувалася колись також мечами, але з ними розносили римські леґіонери й вищу цивілізацію, суспільний лад. Армії Наполеона несли „волю, рівність, братерство". Англійські піонірі несли добробут, підприємчивість і також суспільний порядок. З подібними кличами виступає тепер Японія. Отоманська Порта несла іслям. Навіть Росія свої імперіялістичні штики заквітчувала панславізмом, православям чи „всесвітньою революцією". „Німеччина своїх баґнетів нічим не у-квітчує. Навпаки, здається, що вона ними тенденційно хоче всіх відстрашити. З її баґнетів проміниє тільки нага фізична сила, яка устами своїх вождів голосить, що „коли йде про життя Німеччини, матері всіх народів, то менші народи можуть згинути, щоб її життя рятувати".

ЦЕ ОДИНОКЕ, ЩО НІМЦІ РОЗУМІЮТЬ.

А далі там же пишеться: „Не йде про етичну вартість цієї фільософії. Бо правду сказавши, вона є тихою засадою кожного народу. Але йде про підчеркнення факту, що німці задумують будувати свою імперію виключно на силі своєї раси, не дбаючи зовсім про созвучні настрої інших народів, і то навіть тих, над якими вони хотіли би простягнути свої впливи".

Історія Німеччини є одним безперервним доказом цього. Німці силу респектують лише тоді, коли вона вже зорґанізована і завершена в у-мундурованих, узброєних, уставлених у ряди полках. Це в них називається „сила". Настрій, почування, потенціяльна сила душі — це для німців невідомі речі. Вони в себе тих речей до недавна цілком не шанували і не брали їх під увагу в інших.

ДЕЯКА ЗМІНА.

Стара Німеччина організувала свої полки виключно на засадах твердої воякської дисципліни, на сліпім послусі до проводу, а не на почуваннях, любові до рідного краю, патріотизмі. Гітлер, що вийшов з низів, зрозумів цю помилку і почав відроджувати німців духово. Він осягнув у тому відношенні великий успіх. Але не навчилися ще німці, і то виховані Гітлера, в інших народів брати під увагу оті почування, настрої, моральні потенціонали. З іншими народами німці далі поступають брутально, не „заквітчують" своїх баґнетів нічим і думають, що переможуть світ нагою фізичною силою своєї раси.

ДЖЕРЕЛА СИЛИ.

Фізична сила, не оперта на глибоких моральних засадах, є короткотревала. Вона скоро заломлюється. Тому кожний нарід старається морально оправдати й обґрунтувати свої домагання, свій конфлікт з іншим народом, свою аґресію. Деколи, щоб це осягнути, правлячі кола даного народу пускають серед мас ріжні видумки, просто брехні, щоб тільки доказати слушність своєї справи. А то тому, що деколи не розуміють етики і моральних заложень провідників угорі. Мораль провідників така, що вони стараються за всяку ціну зберегти цілість та інтереси свого народу. Широкий загал часто тих інтерсів не годен зрозуміти. Тому йому треба підсувати якісь інші етичні заложення.

ПОМИЛКИ ГІТЛЄРА.

Це, між іншим, знають дуже добре й німці. Гітлєр до фанатизму переконав німецький нарід у слушності його прав. Але чого Гітлєр і ціла створена ним німецька провідна верства не розуміє, це те, що щоби поширитись і простягнути впливи над іншими народами, то замало ті народи фізично розгромити, але треба їх ще морально переконати, що такий розгром для них корисний і морально узасаднений. Щойно тоді перемога може бути сталою.

В тому відношенні англійці є майстрами. Й тому саме вони створили таку величезну імперію. А німці, хоч у першій європейській війні зпочатку осягнули великі успіхи, остаточно вийшли з неї розгромлені. Не треба виключати, що історія знов повториться.

Рентовний інтерес.

— Що ви робите?
— Торгую голубами.
— Як іде інтерес?
— Прекрасно... Кожний голуб, що його рано продам, у вечір вертається до дому.

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

Подає Степан Куропась.

Микола Сенишин, довголітній член братства св. Стефана, 221-го відділу У. Н. Союзу, відійшов зо світу 14. серпня б. р. Покійний іще не дійшов пятьдесятьох літ та набавився шлункової недуги в місці, де працював, яка то недуга поширилися на нирки і приспішила його кінець. Покійний останеться в памяті шікаговської української громади як ревний та жертволюбний громадянин, який зо своїх скромних заробітків не відмовив ніколи датків на всяку справу. Хотів усе погодити розсварених українців і слово його на зборах 221-го відділу У. Н. Союзу знаходило все прихильників.

Страшна спека, якої не було у нас ще від 1871 року, панувала в нас у днях 13 до 16 вересня. Перемучені денним заняттям люди мучилися в ночі по сходах, ґанках і дахах будівель, шукаючи подиху холодного вітру чи продуву. Вітри були з західних прерій, які приносять до нас лише душну атмосферу, а зимою — мороз. Та, як звичайно, минулося, люди забули про спеку і зачинають думати вже про паливо на зиму, яке значно підскочило на цінах з огляду на війну в Европі. — Спека, що підігнала термометер до 99 ступнів, Фаренгайта, по 4 днях непомітно відійшла, так, що тепер маємо гарний лагідний клімат Фльориди.

Українська громада в Гемонд, Індіяна, мала свій день у неділю, дня 10. вересня, у Вікер Меморіял Парку. Разом з організатором У. Н. Союзу, п. Дмитром Білецьким, відвідали ми згадану імпрезу. Не могли ми з дива вийти, де в стейті Індіяна взялося так багато українців, бо день той числом людей дорівнював подібним імпрезам у Шікаґу. Було там дуже багато молоді, яких 500 душ, а старших також стільки. Зогляду на це, що відділи У. Н. Союзу в одному стейті є слабі, а народ, як ми бачили, є там багато, рішили ми перенести організаційну працю У. Н. Союзу на кілька місяців до стейту Індіяна. Зустріли ми там знайомих уже созових робітників з Ґері, Гемонд, Кемомет Ситі і запізналися з новими. Були там урядники відділів 80, 335, 354, 346, 100 і 107. Виступав хор з Борисайду під управою п. Запухляка, а королевою дня вибрано панну Олену Будник. Коронування довершив місцевий парох о. Созанський. Господарем дня був п. Антін Грицак.

Ювилейний баль 220-го відділу У. Н. Союзу на Савт Сайді вібувся в неділю, 10. вересня, в парохіяльній салі при вул. 49-тій і Полайна. Відділ, що носить назву св. Петра і Павла, існує вже 28 літ і за час свого існування доробився значного маєтку та числа членів. Відділ цей, не роблячи кривди іншим, є найбільше жертвенним відділом У. Н. Союзу на Шікаґо й околицю, З нагоди ріжних віч, народніх збірок т. п. відділ займає перше місце. На останньому протестаційному віччу відділ зложив 50 долярів на оборону Карпатської України.

Дорогою з Гемонду додому вступив я разом з організатором У. Н. Союзу, п. Білецьким, на цей ювилейний баль цього важного відділу У. Н. Союзу. Урядники відділу при дверях повнять службу. Голова М. Саґан і секретар Петро Жовнірчак витають надходячих, інтересуються людьми, що приходять, запізнаються взаємно, частують. Саля повна, самі знані обличчя союзовців і громадян Савт Сайду. Там були всі члени 259 і 139 відділу, не згадуючи власних членів відділу, ну і вся молодь 398-го відділу. Секретарі 259 і 398-го відділу офіціяльно заступають свої відділи на цьому ювилейному підприємстві. За ввесь час панувала там дуже приязна, наскрізь союзова атмосфера; одинокою недостачею підприємства була хіба замала саля, але це не значить, що савтсайдська громада не може спромогтися на більшу власну салю чи дім, що служив би новим модерним вимогам часу і духові нового українського покоління.

Перше підприємство 437-го відділу У. Н. Союзу в Довнерс Ґров вібулося в неділю, 4. серпня. Це новий молодечий відділ, який щойно два роз-мети до У. Н. Союзу, заплатив та який хоче жити і розвиватися в цій малій фармерській місцевості. Відділ хотів представитися місцевим громадянам як нове організаційне тіло великої організації, якою є Український Народний Союз. Хотів доказати старшим, які відділу У. Н. Союзу в тій місцевості не мали, що вони, діти їх, такий відділ хочуть мати і своє нове життя біля нього творити.

Треба признати, що новий відділ представився добре. Голова відділу, п. Арділь, молодий банковий урядник, і секретарка, панна Николаїшин, подбали навіть про нову власну площу під фестин. Старші допомогли, викорчували кусок ліска, змайстрували два буфети і плятформу до танців. Приїхали й гості з Шікаґа, молодь пописувалася національними українськими танцями, серед яких визначалися дві сестри - близнята, яких імена я забув записати. Ось так приблизно представляється життя нового відділу У. Н. Союзу в Довнерс Ґров. Предсідник, п. Арділь, повний віри й ентузіязму. Зберемо всю молодь у нашій місцевості — запевняв нас при відході.

А про українську справу молодь знає, визнається у ній, знає нашу історію і географію. Звідки взялось у них це знання в такім „фронтірських" [?]тавн", я не мав часу вивідати; знаю лише, що була там колись вечірня школа української мови.

Ювилей 950-ліття хрещення України святкували шікаґоські українці греко-католицького віроісповідання в неділю, 4. вересня 1939 р. На свято приїхав преосв. єпископ Богачевський, який в асисті кількох священиків відправив архиерейську Службу Божу на городі парохії о. о. василіян на Гіґінс Ровд. Служба Божа відбулася при престолі новозбудованого памятника в память цього свята. Памятник цей здвигнено старанням оо. василіян коштом 3,000 долярів. Памятник має форму квадрату, а до престольної частини памятника підходиться зі всіх сторін сходами. З передньої сторони памятника вмуровано спеціяльно на цю ціль вироблений бронзовий образ, що представляє хрещення України св. Володимиром, з боків святоволодимирські тризуби. На памятнику має бути вмурована ще металева плита з іменами фундаторів памятника, що зложили 25 долярів або більше.

Свято мало загально народній характер, бо участь у ньому взяли всі товариства, що льокуються біля католицьких церков, або з нею симпатизують. Про значіння цього ювилейного свята говорив місіонар, о. Марків Ч. С. В. В. Говорив він: В місці, де відбулося хрещення України, нема нині знаку хреста, бо володіє там червона звізда, під знамям якої наш великий український нарід ожебрачено, відібрано можність Бога і свій край хвалити. В часі, коли знову почала ллятися кров на наших землях, ми отут при тому памятнику при шумі українських, американських і ватиканських прапорів припікаємо вірність знакові хреста, яким обдарив нас князь Володимир тому 950 літ. Віримо в перемогу хреста над пятираменною звіздою, світла над темнотою, віримо в світлу будучність українського народу і його перемогу.

У святі взяли участь і інші церковні достойники, словацькі і чину домініканів.

Для реєстру треба додати, що українська православна громада святкувала ювилей 950-ліття Хрещення України минулого року при участі преосв. єпископа Богдана.

Шкільний рік уже зачався, а тим скінчились і літні ферії для 778 тисяч дітей Шікаґа. Минулого року кілька тисяч більше дітей вписалося до школи з новим роком. Цей упадок в числі дітей пояснюють не так зменшенням народин, як тим, що багато шікаговських родин вийшли з міста і побудували собі свої власні дешеві доми поза обводом міста. І справді, коли виїхати поза Шікаґо на полудне і захід, то можна бачити цілі нові оселі, які виросли впродовж одного року. Деякі з домів мали величину ґараджів, всі переважно з дерева. Такі нові оселі повстали головно на полудне від Норт евені до Лейк вулиці, а на полудне впродовж Вестерн і Гарлем.

Місяць вересень пережили українці під враженням воєнних подій в Европі. Можна сміло твердити, що українці були найкращими покупцями газет. Хто по англійськи не вміє, приносив ґазети дітям, щоб вони причитали, бо кожний слідив за тим, як скоро розлітається Польща та що станеться із західньо-українськими землями. А газетні вісті раз веселі, то знов сумні. Веселі тому, що гине один з окупантів українських земель, а сумні тому, що інший окупант, який уже скупався доволі в українській крові, забирає ще більше українських земель, щоб здавити всяку спробу відбудови української державности. Кожний питає: Що буде з нами? Чому не вибухає там якась революція? Що думаєте, буде з нами? — питає інший. Пишіть до Ню Йорку, Джерзі Сіті, нехай нам щось напишуть, нехай щось роблять. А відповіди на того роду питання ніхто не міг дати, бо досі світ не знає докладно, до чого договорилися Сталін з Гітлером, крім того, щоби поділити ще раз українські землі. У звязку з воєнними подіями в Европі підскочили ціни на деякі харчеві продукти, зокрема муку і цукор. Причиною цього були домашні господині, які почали більший накуп тих продуктів, що можуть довше полежати. Та коли часописи запевнили, що Америка голодувати не буде і що не бракує їй харчів на довшу мету, це заспокоїло людей і ціни назад падуть, бо ніхто більших закупів харчів не робить.

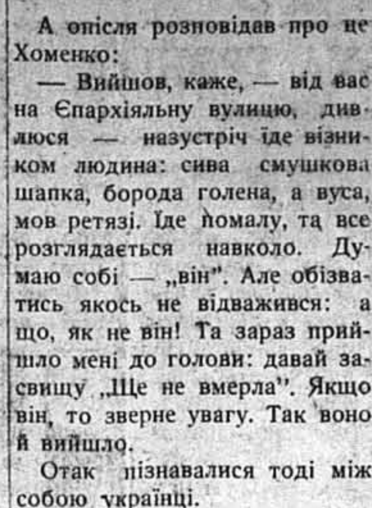
В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

УКРАЇНСЬКИЙ ХОР ІМЕНИ КИРИЛА Й МЕТОДІЯ В ОЛИФАНТІ, ПА.
Диригент Л. СОРОЧИНСЬКИЙ.
(Багато молоді цього хору належить до молодечого відділу 448. Українського Народного Союзу).

ГІТЛЄР НА ФРОНТІ.

НАЙВИЩА ВОЄННА РАДА.

Британські й французькі урядники стрінулися в Есексі, в Англії, щоб виробити плян війни. На переді відліва доправа бачимо: генерала Моріса Гамеліна, лорда Четфілда, вайкавнта Галифакса, премієра Чеймберлина, французького амбасадора Корбена й премієра Едварда Даладіє.

Придніпрянець.

УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ В АНЕКДОТІ

„Тиб ліпше читав"...

Відомий наш письменник Гнат Хоткевич (літературний псевдонім — Гнат Галайда), автор повісти з гуцульського життя „Камінна душа", знаний був, принаймні за молодих літ, з того, що дуже мало читав. Це стверджують його товариші в своїх споминах, наприклад інж. Олександер Коваленко у незвичайно цікавому своєму спогаді про студентське харківське життя 1890 років („З минулого", вид. Украін. Науков. Інституту у Варшаві, кн. 2), що вчився разом із Гнатом Хоткевичем у Харківському Технологічному Інституті.

Одного разу трапилася Гнатові Хоткевичеві така пригода. Будучи в Києві й оглядаючи там славну Киво-Печерську Лавру, Хоткевич звернув увагу на напис на одній якійсь іконі, що перед нею саме служило духовенство акафист. Зацікавившись цим написом, Хоткевич підійшов до ікони, виняв із кишені нотатник і став до нього тот напис переписувати. Якась старенька богобоязна прочанка, ображена цим, підійшла ззаду до Хоткевича й прошептіла йому над вухом:

— Що ти пишеш, що ти пишеш? Тиб ліпше читав!

На свою біду, Гнат Хоткевич, повернувшись до Харкова, розповів про це О. Коваленкові.

Цей гострий на язик „капосник", як признається тепер у своїх спогадах, ні одного разу після цього не пропускав нагоди, щоби, проходячи попри мешкання Гната Хоткевича й бачачи його схилену над рукописом постать, не постукати йому до вікна й не сказати:

— Що ти пишеш, що ти пишеш, Гнате, — тиб ліпше читав!...

* * *

„Нюхом" пізналися.

Предтечею теперішньої української кооперації був широко популярний в Україні т. зв. „артільний батько" — Микола Левицький, що розвивав свою діяльність у патріярхальних часах народження національного українського руху — в другій половині минулого століття. Про цю паріярхальність тодішнього життя в Україні, репрезентованого купкою свідомих інтелігентів - патріотів, найкраще свідчить такий епізод із життя „артільного батька".

Якось Микола Левицький приїхав до Харкова й був запрошений там на обід до Олександра Коваленка, тодішнього студента харківського Технологічного Інституту й діяльного члена Української Студентської Громади, що жив у Харкові зо своєю матірю.

Призначений на обід час давно минув, а Левицького не було. Саме в цю пору до О. Коваленка заскочив молодий член Української Громади — студент Хоменко. У розмові з Хоменком О. Коваленко почав бідкатися про те, чи не забув, часом, або чи не перeплутав М. Левицький його адреси.

Хоменко, що особисто не знав „артільного батька", посидів трохи в Коваленка й відійшов. А за чверть години по його відході прийшов і М. Левицький.

— А я вже боявся, — зустрів його О. Коваленко, — що ви не знайдете мого мешкання.

— Та мабуть таки ще й досі шукав би, — відповів „артільний батько", — колиб, спасибі йому, один із ваших товаришів, Хоменко, не привів мене.

— Хоменко? — здивувався Коваленко. — А як же ви пізнали один одного?

— Хе, як! —всміхнувся М. Левицький. — Нюхом! Іду я візником, а все розглядаюся навкруги, шукаючи вашого перевулка, якого назву забув до-дідька. А його нема та й нема й спитатися не знаю як. Не питатисяж, де живе, мовляв, Коваленко, люди сміятимуться. Це, — скажуть, — дядьку, вам не Кобеляки! Коли дивлюсь — іде студент-технольог, чорнявий, смуглявий, ну — наш парубок із села, та й годі. Спитатисяб його, та якось ніяково. Коли чую — він насвистує „Ще не вмерла". — Почекайте! — я до візника. — „Слава нашій батьківщині! — гукаю до студента. — „По всій землі слава!" — відповідає він, підбігаючи до мене з хідника. — Я, кажу, Хоменко. — А я, — відповідаю, — Левицький. — Та я, — каже, — так і догадувався. Ви, певне, шукаєте Коваленка? То відправте візника, — я вас, — каже — доведу до Коваленка, — тут недалеко. Під саму хату відпровадив.

А опісля розповідав про це Хоменко:

— Вийшов, каже, — від вас на Єпархіяльну вулицю, дивлюся — назустріч іде візником людина: сива смушкова шапка, борода голена, а вуса, мов ретязі. Це помалу, та все розглядається навколо. Думаю собі — „він". Але обізватись якось не відважився: а що, як не він! Та зараз прийшло мені до голови: давай засвищу „Ще не вмерла". Якщо він, то зверне увагу. Так воно й вийшло.

Отак пізнавалися тоді між собою українці.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

КЛІВЛЕНД, О.

З весілля на Культурний Город.

Дня 3 вересня ц. р. в укр. прав. церкві, в год. 3 попол., відбулось весілля Антона Шурка з панною Аґнесою Банась. Молода пара є дуже добре знана українцям у Клівленді. Він і вона є теж членами У. Н. Союзу. Тому на їх вінчання прибуло чимало українських громадян. На весільній забаві було чимало гостей. Забавою проводив п. Яким Угрин. Другого дня знов зійшлись люди на забаві і при тій нагоді не забули про Український Тультурний Город у Клівленді, що отсе є на укінченні. В тій справі забрав голос М. Періґ з Йонґставну і, побажавши молодій парі всього добра, розказав про ті події, що діються нині на наших землях. Накінець закликав до збірки на згаданий український Кульутрний Город, який потребує нашої помочі. Гості зложили на ту ціль $12.35. Опісля промовляли ще пані і п. Кокіз та інші гості. Гроші вислано через Обєднання.

Зложили: молрда пара $3; родичі молодої, гром. Банасі $2; по $1: Т. Періґ, Е. Хомич, п. Кокіз; по 50 ц.: М. Ґабрівський, А. Стрільбицький, Ю. Гамера; по 25 ц.: п. Хромейко, п. Сабашко, п. Шурко, п. Махно, п. Горошко, п. Ванат, М. Бакалес, п. Шурко; решта дрібними.

Весільний гість.

ҐЛЕСТОБЕРІ, КОНН.

З ювилею на народню ціль.

Дня 3 червня ц. р. гром. Сидораки з Ґлестонбері святкували 25-літній ювилей свого подружого життя. Підчас приняття зібрано $22.50 на ранених з Карпатської України. Гроші вислано через Обєднання.

Гість.

КЛІВЛЕНД, О.

Зо срібного весілля на народню ціль.

З нагоди „срібного весілля", яке святкували цього року громадяни Онуфій і Марія Шалатій, п. Біґановська і п. Бдзіль влаштували несподіванку. Гості бавилися знаменито. Збірки на салі не було, бо були інші національності. Але зате ювилянти з нагоди свого 25-літнього ювилею подружого життя зложили від себе $25 на народні цілі. Гроші поділено: $15 на визвольну акцію; $5 на вищу школу в Стемфорді, $5 на У. Н. Дім на Іст Сайді. Останню жертву вислано впрост, а дві перші у висоті $20 вислано через Обєднання.

Іва Бдзіль.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

На ранених Карпатської України.

Дня 14-го серпня зійшлися кілька близьких приятелів і знайомих до п-тва Миколи й Анни Древніцьких на весільні поправини. При веселій розмові гості не забули і про наших героїв Карпатської Січи. Треба згадати, що п-тво Древніцькі вінчали свою дочку Стефанію за п. Йосифа Войціховського, котрий є головою Спортової Дружини в м. Шікаґо всіх відділів Українського Народного Союзу.

На тих „поправинах" забрав голос п. Мадецький з Толідо, О., і кількома гарячими словами представив геройську боротьбу наших братів у старім краю та попросив присутніх, щоб зложили, хто що може, для ранених Карпатської України. Збіркою занялася пані Панісяк. Зложили: п-тво Мадецькі з Толідо, Огайо, $5; по $1: пані Яремій, пані Лярга, п. Коґут, Т. Колісник, В. Древніцький, Г. Семочко, Н. Древніцький, пані Прокопів, пані Семочко, п-тво Кучер, пані А. Древніцька і пані Панісяк.

Всім жертводавцям щире українське спасибі!

М. Панісяк.

МІЛВОКІ, ВІС.

З іменин на інвалідів.

З нагоди 64-літніх уродин і іменин гром. Івана Гасяка відбулася забава, підчас якої гром. Іван Сенчишин пригадав присутнім сумну долю наших інвалідів. На допомогу інвалідам зложили: Іван Гасяк $4; по $1: І. Сенчишин, І. Пунько, С. Ковтун; по 50 ц.: Єва Стецик, Й. Сосніцький, А. Артинко, І. Паньків, П. Гарасимович. Разом $10.

ДІТРОЙТ, МІШ.

З ювилею на народні потреби.

Дня 26. серпня місцеві громадяни зробили несподіванку громадянам Теодорові й Анні Петрик з нагоди 25-ліття їхнього подружого життя. Забава відбулася в У. Н. Домі, а господарем був п. І. Атаманець, диригент Українського Національного Хору „Думка". При забаві були гарні промови з побажаннями для ювилятів, а п. С. Боднар згадав за Рідний Край. З цеї нагоди зібрано на добрі цілі $13.25, з чого вислано до Централі ОДВУ $8.25 на сироти в Карпатській Україні.

С. Левкут.

ЖАХЛИВІ НАСЛІДКИ ПОВІТРЯНОЇ ТРУБИ В ІТАЛІЇ.

Над Падвою й околицями лютував катастрофальний ураґан, що місцями прибирав характер повітряної труби, завалив між іншим великий самоходовий гараж, який щойно будували. Двацять робітників, що там працювали, попали під румовища. Один згинув, сім важко ранених. У багатьох місцях міста гураґан повиривав дерева з корінням. Дахи позривані, багато вибитих шиб по домах. Телефонічна комунікація перервана.

КАТАСТРОФА В КОПАЛЬНІ ВУГЛЯ.

В копальні вугля у Меховицах, на Опільському Шлеську, внаслідок підземного струсу завалився один хідник на просторі кількох метрів. Вугля та каміння засипало трьох гірників, що працювали на тому відтинку. По 24-годинних зусиллях рятункова колюмна добилася до засипаних: два ще жили, один згинув мабуть від удару бльоком вугля.

КОЛИ ДІТИ БАВЛЯТЬСЯ СТРІЛЬНИМ ПОРОХОМ.

У Задубрівцях, снятинського пов., гурток дітей хотів випробувати вибухову силу стрільного пороху. Вони насипали до залізної рури пороху, забили отвір глиною й опісля розжареним дротом спричинили вибух. Відламки розірваної вибухом рури розшарпали руки 15-літньому Миколі Кіфакові.

НЕДОСТАЧА РОБІТНИКІВ У ПРИБАЛТІЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ.

Від 1. липня державні і самоуправні підприємства в Естонії звільнили 1,000 робітників, щоб вони взяли участь у пільних роботах. У Литві, Латвії та Естонії відчувають велику недостачу робітників у сільських господарствах. Робітники багатьох державних і самоуправних підприємств висунули домагання у справі підвишки заробітків на 10 проц. Тому, що страйки в Естонії заборонені, домагання робітників розглянe окрема комісія.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

В понеділок, 11. вересня 1939. р., померла в Allegheny Valley Hospital, Tarentaun, Pa., при операції по чотирьох днях тяжкої хороcти членкиня Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 230. У. Н. Союзу, в Янґставні, Огайо,

АНАСТАСІЯ КАШЛЯК.

Походила зо села Віслок Великий, повіт Сянок. Прожила всього 42 роки. До У. Н. Союзу приступила 31. січня 1923. р. Полишила мужа Івана і пятеро дітей: Анну, Олену, Марію, Івана й Василя. У старім краю зоставила матір, братів і сестру.

Похорон відбувся 14. вересня. Тіло поховано на Deer Creek Cemetery.

Вічна Їй память!

Іван Гарлич, секр.

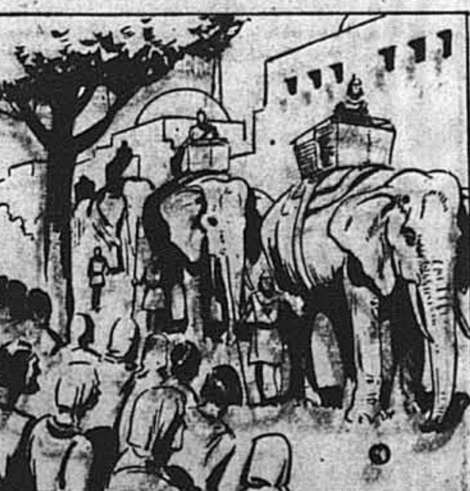
ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(90)

Вже світало. Надходив день, у якому Тарзан і Вальтор мали втратити життя. Та ні один з них не був пригноблений. Ці два чоловіки були справжніми мужами і мали нерви зо сталі. Коли вранці побудили вязнів, щоби пігнати їх на роботу, Вуд відбіг на хвилину, щоби попрощатися з Тарзаном.

Тарзан поклав руку на рамя Вуда і промовив: „Хоч прикро, але мушу сказати, прощавай, мій приятелю". Якби Вуд був знав, як рідко Тарзан називав людей своїми приятелями, він був би взяв це за велику честь. Бо Тарзан чомусь любив звати звірів приятелями; людей зав так рідко. Звірам він більше вірив.

Очі Вуда наповнилися сльозами. Він відвернувся і, прилучившися до рядів невільників, відійшов з ними на роботу. Кілька годин пізніше сотня війська, убрана в парадні однострої, прийшла по Тарзана і Вальтора. Розкувавши їх, вояки повели їх на двір, а звідтам на широку алею міста.

На фронті палати почала збиратися процесія. В довгих рядах поуставлювані були слони. Вони були повбирані в багаті окраси і з сідлами на верху, в яких сиділи шляхтичі. Всі вони очікували знаку до походу. Втім роздались голоси серед юрби: „Дикого слона ведуть!" Тарзан засміявся і завважив: „Це наш кат".